

PŘÍČINY ZAVEDENÍ KVOTAČNÍCH PRAVIDEL PRO DODÁVKY MLÉKA A MLÉČNÝCH VÝROBKŮ V ES - ZEMÍCH

A. Hes

katedra obchodu a financí, PEF

Vysoká škola zemědělská, 165 21 Praha 6 - Suchbátka

Anotace:

Vzrůstající roční dodávka mléka v státech ES výrazně překračovala možnosti jeho zpracování. I po malých úspěšných vývozech do třetích zemí zůstávala situace velmi napjatá. Selhala i všechna možná opatření na zvýšení spotřeby mléka (např. pokles intervenčních cen másla, prémie za regulaci mléčné výroby,...). Proto v roce 1984 přistoupily členské země ES na kvotační omezení dodávek mléka a mléčných výrobků. Rozeznávají se 2 typy kvot. omezení:

1. omezení pro výrobce mléka (např. SRN)
2. omezení pro zpracovatele-mlékárny (např. Holandsko).

Summary :

The growing yearly supply of milk has pronouncedly overreached the possibilities of its processing in the EC countries. The tight-rope situation continued even after small successful exports to the third countries. All other possible measures taken for increasing milk consumption (for example decrease of the intervention butter prices, premium for milk production regulation etc.) have also failed. Therefore, the EC countries have agreed to the milk and milk products supply quotas in 1984. There are 2 types of the quotas: 1. regulations for milk producers (for example SRN)

2. regulations for processors-dairies (for example Netherlands).

Klíčová slova :

ES, trh, výroba mléka, mlékárny, ceny, regulační opatření

Key words :

EC, market, milk production, dairies, prices, regulation measurements

I. Charakteristika situace před zavedením kvot. opatření v ES

Před zavedením kvót na dodávky mléka (tzn. v r. 1974 - 1983) vzrostly roční dodávky mléka v státech ES v průměru o 2,6%, potřeba mléka a jeho zpracování však stoupla jen o 0,6%.

Vlastního zásobení mlékem (100%) dosáhly země v ES již v r. 1974 a přes konstantní počet dojnic v r. 1983 25,9 mil. ks vzrostly výkony mléka na dojnici od 3600 kg (r. 1973) na 4400 kg (r. 1989).

Uvedenému vývoji produkce odpovídal i vývoj cenových relací za mléko a mléčné výrobky, např. 4/1982 - 4/1983 o 4,5% vyšší; 4/1980 - 4/1983 o 11,4% vyšší.

Aby se cenové relace mohly zachovat, paralelně se vyvezlo do třetích zemí určité množství másla a mléčných prášků, avšak v porovnání s velkou nadprodukcí byl tento vývoz nepatrný.

ES se pokoušelo zavést účinnější kroky na snížení nadprodukce:

1. Prémie za regulaci mléčné výroby a porážky dojníc
 2. Pokles intervenčních cen másla a zavedení tržní regulace v obsahu tuku a bílkovin
 3. Zavedení spoluodpovědnosti za odbyt mléka v r. 1977
 4. Program podpory na zvýšení spotřeby mléka na vnitřních trzích (např. pro školky, školy,...)
- Přes zavedení uvedených opatření dosáhly dodávky mléka v r. 1983 rekordní úrovně 103,7 mil. tun v ES. Tento výsledek představoval přes 3,8% navíc než dodávky v r. 1982.

Proto se komise států ES začala problémem mléčné výroby intenzivně zabývat, i přestože ES poskytovalo ještě garanci cen pro snížení vyráběného množství.

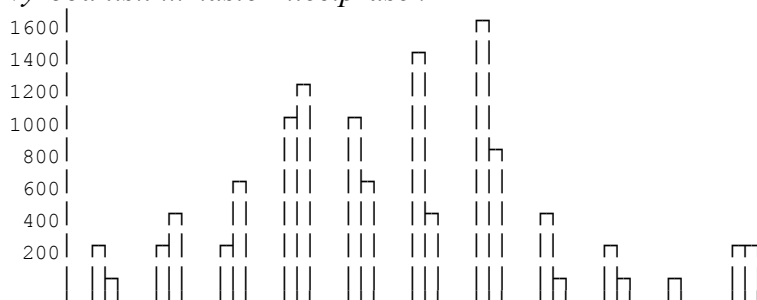
K diskusi byly předloženy dvě varianty řešení:

1. Snížení cen minimálně o 12%
2. Zavedení výrobních kvót

Snížení cen by mělo velké (katastrofální) následky pro finanční likviditu výrobců ve výrazném snížení jejich příjmů a v neschopnosti finančně zvládnout náklady na výrobu. Zejména jednotlivá hospodářství (rodinné farmy,...) by nemohly předložené opatření hospodářsky unést.

Přistoupilo se tedy na 2. variantu - zavedení výrobních kvót mléka od 2.4. 1984, přímluvou států SRN, Francie.

GRAF 1. Stav výroby mléčných produktů ke konci uvedených roků
výroba tis.t ...másla-mléč.prášek

1980 1981 1982 1983 1984 1985 1986 1987 1988 1989 1990

Podstata zavedení výrobních kvót mléka je, že pro 8 následujících 12-ti měsíčních období (= roky kvót) u výrobců nebo u nákupních organizací byly zavedeny dodatečné poplatky (pokuty, penále) na množství, které přesahovalo stanovená množství dodávek mléka. Tímto opatřením měla být regulována výroba mléka pod doporučenou hranicí. Pro ES to znamenalo celkem 108 958 822 t, pro SRN 29,119 mil. t, z toho 6,6 mil. t pro nové spolkové země SRN.

Pro rozpočítávání národních garantovaných množství se jako základ vzaly dodávky mléka r. 1983. Podle nařízení ES si mohly jednotlivé členské země vybrat ze 2 systémů opatření (kvót):
A - systém: opatření určena pro výrobce mléka, kteří obdržely referenční množství na výrobu mléka.

B - systém: opatření pro mlékárny, referenční množství na zpracování mléka bylo přiděleno každé mlékárně a ty působily na dodavatele útlumově.

V obou systémech přesto nejvíce byli postiženi samotní výrobci, v A - systému přímo přiděleným referenčním množstvím, v B - systému přes útlumy odběru mlékárnami.

TAB 1. Přehled používaných systémů jednotl. státy ES

SRN	┘	Francie	┘
Belgie	┕ A - systém	Irsko	┘
Itálie	┘ do r. 1987	Luxembursko	┕ B - systém
Holandsko	┘	Holandsko	┘ od r. 1988
-----		Velká Brit.	┘
Portugalsko	zavádí	Dánsko	┘

Španělsko zavádí

Řecko nezavedeno v praxi

Výhody systému - A jsou především pro mlékárny, protože nejsou zatíženy rozpočítáváním kvót na jednotlivé výrobce (dodavatele) a provádějí jen kontrolu dodaného množství.

Při překračování stanovených kvót dodávek byly zaváděny sračky na dodávané množství, např.:

- na každých dodaných 1 000 kg mléka navíc, sračka 0,1% až 1,9% na dodané množství
- při dalších překročení kvót, vzrůstaly sračky (sankce) lineárně 2,0% na každých dodaných 1 000 kg mléka.

Zavedení vyhlášky ES na omezení dodávek mléka bylo tvrdým postihem jednotlivých zemědělských podniků v SRN. Vypočítávání referenčního množství pro každý podnik bylo provázeno značnými diskusemi. Těm podnikům, kteří se v r. 1982 - 83 orientovaly především na mléčnou produkci a investovaly do vyšší výroby, byl stanoven základ pro referenční množství r. 1981.

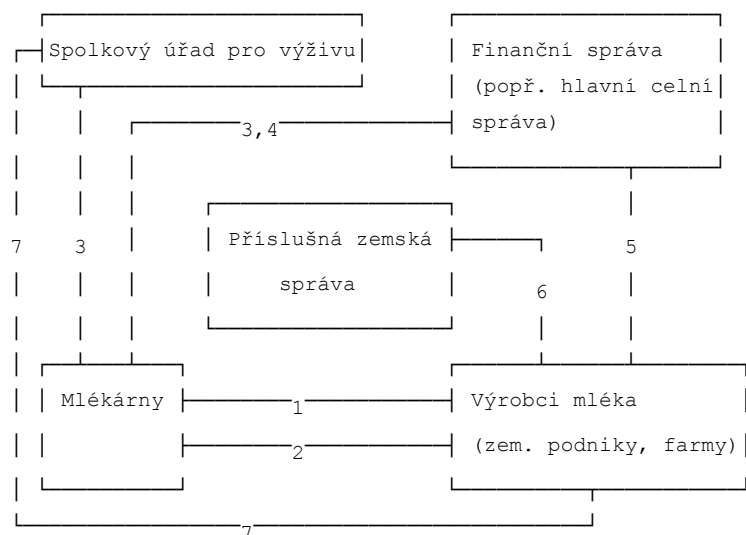
Byla přijata opatření na výrobu nových stájí pro dojnice a na plán rozvoje za účelem vhodným způsobem snižovat stav dojnic. Vedle těchto opatření bylo přihlédnuto k následujícím mimořádným situacím:

1. bez podnikového plánu rozvoje uskutečnit investice přes 50 000 OH pod hranicí vlastního výkonu.
2. nechtěné zničení stavu porostu pro krmiva nebo pod.budov.
3. přírodní katastrofy, které podniky silně poškodily.
4. dobytčí mor, nákaza.
5. vyvlastnění části zem. využívané plochy převážně na výrobu krmiv.
6. společná nebo částečná ztráta stavu dojnic.

Nad dodržováním vyhlášky ES prováděly kontrolu Spolkový úřad pro výživu a Finanční správa jak v mlékárnách, tak i v jednotlivých zemědělských podnicích.

V systému B byly mlékárny výrazně zatíženy administrativní prací více než mlékárny u systému A.

GRAF 2. Organizační a funkční schéma systému A - SRN

1. a 2. Dodávky mléka do mlékáren

3. a 4. Sdělení celkového odběru referenčního množství mléka od dodavatelů

5. Rozhodnutí o platbě (penalizaci, srážkách,...)

6. Rozhodnutí o mimořádných událostech v zemědělských podnicích, návrh na udělení výjimek

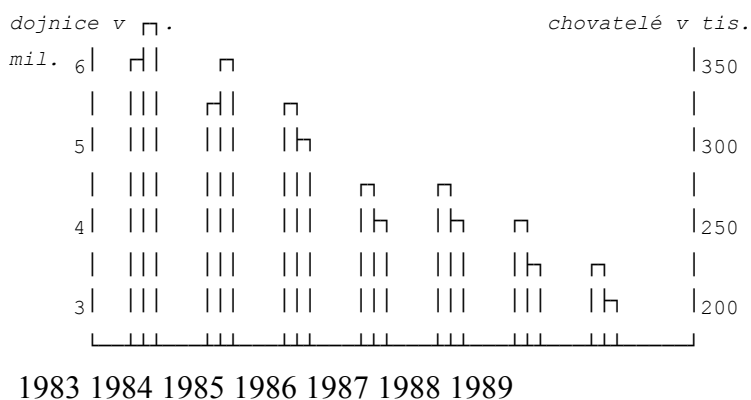
7. Podání návrhu na "důchod" z výroby mléka

V rámci zavedení opatření na dodávky mléka v státech ES byl přístup jednotlivých zemí rozdílný. V průměru bylo sníženo v ES množství dodávek o 11%, nejvyšší rozdíl zaznamenaly státy: SRN, Dánsko, Velká Británie a Holandsko.

V národních ekonomikách členské státy většinou zavedly finanční kompenzaci za nedodané množství mléka. V SRN bylo vydáno 199,80 DM/t jako odškodnění a na snížení stavu množství v rámci kvót 164,80 DM/t.

TAB 1. Výroba mléka v SRN v období 1983 -90

	jedn.	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990
Počet									
dojnic	tis.ks	5735	5182	5462	5390	5077	5024	4928	4784
Počet									
chovatelů	tis.	397	369	347	337	320	308	293	270
Roční									
dojivost/									
dojnic	kg/rok	4824	4607	4629	4833	4700	4739	4853	4880
Výrobní									
cena bez									
DPH	Pf/kg	63,7	62,5	61,5	61,6	60,7	64,5	68,5	62,0

GRAF 3. Vývoj počtu dojnic a chovatelů v období 1983 - 1989**TAB 2. Trh s mlékem v SRN v období 1983 - 89**

	jedn.	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989
Dodávky	tis.t	25176	24304	23637	24196	22181	21647	21931
Dovoz	tis.t	2818	3032	3685	3514	3985	4996	4050
Nabídka								
celkem	tis.t	27994	27336	27322	27710	26166	26641	25981
Vývoz	tis.t	5354	5208	5469	7810	8773	9546	5900
Stav -								
porovnání	tis.t	3889	2821	1516	-556	-3682	-4531	-925
Potřeba								
trhu	tis.t	18729	19285	20316	20423	21075	21626	21006
Samozásob	%	131	123	115	116	103	100	101
Invest. na								
dod. másla	tis.t	695,0	852,0	995,8	1283	859,9	102,5	20,3

